

[Johs. Christiausen.]

såvnede nogle gode argumenter imod de synspunkter, som jeg tillod mig at fremdrage. Det er der formentlig ikke noget at gøre ved, og jeg skal heller ikke gøre forsøg på at forlænge debatten, men om udsættelserne vil jeg gerne gøre et par bemærkninger.

Når denne lov kommer så vidt, at den skal administreres, tror jeg dog, at man skal administrere den med al mulig hensyntagen til de unge mennesker, som af en eller anden grund mener, at de har brug for en udsættelse. Det kan være meget smukt, at administrationen her vil gøre sig til en slags åndelig og timelig formynder for de unge mennesker, men jeg tror alligevel, man skal indrømme de unge, det drejer sig om, den menneskeret, at de selv i væsentlig grad får lejlighed til og mulighed for at skønne over, hvad der tjener dem bedst i så henseende. Det er kun en henstilling, andet kan det jo ikke blive, men jeg håber, at den højtærede minister dog i hvert fald vil tage den til efterretning.

Ingmar Wagner: Jeg vil kun ganske kort sige til udvalgets ærede ordfører, at grunden til, at DKU i sin tid i ungdomskommissionen stillede sig, som den gjorde, var, at der dengang var en anden tjenestetid end i dag. Dengang havde man en tjenestetid på 9—12 måneder. Det ser lidt anderledes ud nu, da der er dobbelt så lang tjenestetid, og derfor føler vi os foranledigede til at se anderledes på det i dag.

Hermed sluttede forhandlingen.

Ændringsforslag nr. 1, § 1, således ændret, ændringsforslag nr. 2, § 2, således ændret, §§ 3—8, ændringsforslagene nr. 3 og 4, § 9, således ændret, ændringsforslag nr. 5, § 10, således ændret, §§ 11 og 12, ændringsforslag nr. 6, § 13, således ændret, ændringsforslag nr. 7, § 14, således ændret, §§ 15—33, ændringsforslag nr. 8, § 34, således ændret, § 35, ændringsforslag nr. 9, § 36, således ændret, ændringsforslag nr. 10, § 37, således ændret, ændringsforslag nr. 11, § 38, således ændret, ændringsforslag nr. 12, § 39, således ændret, §§ 40—43, ændringsforslag nr. 13, § 44, således ændret, og §§ 45—48

vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om folketingets ombudsmand.

(Første behandling findes i tidenden sp. 507; udvalgets betænkning findes i tillæg B. sp. 731).

Udenfor betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer, de stillede ændringsforslag og spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sættes til forhandling under eet.

Ordføreren (Edel Savnte): Det om denne sag nedsatte udvalg har haft en ret bunden opgave. Lovforslaget var jo dels resultatet af en aftale i forfatningskommissionen, dels vedtaget af et tidligere folketing og gennemført i den form, hvori det var vedtaget af det tidligere folketing.

Udvalget har dels beskæftiget sig med selve lovforslaget, dels har man haft en række forhandlinger med udvalget for forretningsordenen om den fremtidige instruks for ombudsmanden.

Lovforslaget rejste en række tvivlsspørgsmål. Efter § 1 var dommernes embedsførelse i det hele holdt udenfor ombudsmandens virksomhed. Man har drøftet meget nøje i udvalget, senere sammen med den højtærede justitsminister, spørgsmålet om, i hvilket omfang man måtte antage, at dommernes forskellige arbejdsområder faldt ind under begrebet „dommernes embedsførelse“. Der er givet en lang redegørelse herom i udvalgsbetænkningen; jeg skal ikke komme ind på enkeltheder, for den er af en noget spidsfindig juridisk karakter. Derimod vil jeg gerne nævne det almindelige menneskelige syn, som har fundet tilslutning i udvalget: at dommeres og dommerfuldmægtiges arbejdsområde må være under kontrol enten af ombudsmanden eller af klageretten. Det må ikke være sådan, at der er huller i

[Edel Saunte.]

tilsynssystemet. Hele dommerstandens og dommerfuldmægtigstandens embedsområde er i den grad i direkte kontakt med befolkningen, og deres virksomhed kan af befolkningen opfattes som noget så farligt, at almindelige borgere må være helt sikre på, at de har en beskyttelse mod vilkårlighed på dette område. Derfor er vi glade for, at ministeren har kunnet sige, at han var enig med os i det grundsynspunkt, at dommeres og dommerfuldmægtiges arbejdsområde under en eller anden form må være under kontrol.

Endvidere har man i udvalget meget nøje drøftet spørgsmålet om, hvem der skal kunne indgive klage til ombudsmanden, og man er endt med at enes om den foreslåede formulering: at enhver kan indgive klage. Det skyldes vist nærmest, at det har været umuligt at finde et virkelig effektivt kriterium for en begrænsning. Men når man var enig om, at enhver kan indgive klage, så kunne man ikke nøjes med den forældelsesfrist, der indeholdes i lovforslagets § 6, fordi den kun ramte klageren og løb fra det tidspunkt, da han blev vidende om det forhold, der skulle klages over. Denne frist kunne nemt omgås, når enhver kunne klage, for så kunne man blot gøre sin nabo bekendt med det forhold, det drejede sig om, efter 3 måneders fristen. Derfor har der i udvalget været enighed om at stille ændringsforslag nr. 3, hvorefter forældelsesfristen løber fra det tidspunkt, da forholdet er begået, og man har så ment at måtte udvide fristen fra 3 måneder til et år.

I udvalget har man endvidere beskæftiget sig med spørgsmålet om de omkostninger, der måtte opstå for den tjenestemand, mod hvem der var rejst klage. Ændringsforslag nr. 4 til § 7 går ud på at afhjælpe den ulempe, der kan opstå ved, at der påføres en tjenestemand urimelige omkostninger ved en urimelig klage.

Ændringsforslagene nr. 1, 2 og 5 er af rent formel karakter og skal tjene til at klargøre lovforslaget.

Ændringsforslag nr. 6 er stillet, for at man kan få samme system med hensyn til ombudsmandens hverv udenfor ombudsmandshvervet, som man har for ministrene, nemlig at disse spørgsmål behandles i et udvalg nedsat af folketinget.

Ændringsforslag nr. 7 fastslår, at spørgsmål om ansættelser, lønninger m. m. behandles på samme måde som i folketingets forretningsorden bestemt for folketingets tjenestemænd, og at de med ombudsmandshvervet forbundne udgifter afholdes på folketingets budget.

Jeg vil gerne have lov til at fremhæve, at ombudsmandsordningens nytte så udelukkende kommer til at afhænge af, hvordan den mand eller kvinde er, som skal være ombudsmand, og jeg vil inderlig håbe, at folketinget vil få held til at finde et menneske, der ikke alene har juridisk sans, men også i allerhøjeste grad menneskelig forståelse.

Det er ikke meningen, at denne ombudsmand skal blive en slags overinstans i avanceringssager f. eks., og heller ikke, at han skal udøve et overskøn overfor administrationen. Det er heller ikke tanken, at han skal undergrave de normale tjenesteklagesregler. Det er meningen, at han skal være det almindelige menneskes beskytter mod uretfærdighed, mod vilkårlighed og mod misbrug af magt. Jeg håber som sagt, at det skal lykkes folketinget at finde et menneske, der er i stand til at skelne mellem nødvendige sager og unødvendige sager, og som vil være i stand til, som jeg sagde, at være beskytter for den lille mand, men som ikke vil være urimeligt kværunderende overfor administrationen.

Karl Olsen: Da mit partis ordfører, det ærede medlem hr. Rasting, er syg, skal jeg på mit partis vegne anbefale det foreliggende lovforslag til vedtagelse med de stillede ændringsforslag. Jeg kan helt henholde mig til udvalgets ærede ordførers gennemgang af lovforslaget og fremhæve, hvad hun påpegede, at det er et forlig, der foreligger. Det var en bunden opgave, vi gik ind til, og derfor har der ikke kunnet være tale om at stille ændringsforslag af principiel karakter, men kun klargørende, præciserende ændringsforslag.

Aksel Larsen: Jeg kan på mit partis vegne anbefale de af udvalget stillede ændringsforslag til vedtagelse, idet vi enten anser dem for at være af mindre væsentlig betydning eller — hvad der naturligvis spiller en større rolle — anser dem for at være for-

[Aksel Larsen.]

bedringer af lovforslaget. Vi sætter ganske vist et lille spørgsmålstegn ved ændringsforslag nr. 6, der går ud på, at ikke folketinget, men et særligt udvalg skal træffe afgørelse om, hvorvidt ombudsmanden må have hverv i offentlige eller private virksomheder, foretagender eller institutioner. Vi havde hellere set, at det var folketinget, der skulle træffe denne afgørelse, idet vi mener, det må være et absolut undtagelsestilfælde, at man tillader ombudsmanden at have sådanne hverv, og at det derfor må afgøres under størst mulig offentlighed, hvis han skal have tilladelse dertil. På den anden side vil en afgørelse af et sådant folketingsudvalg i hvert fald ikke kunne træffes i nogen som helst hemmelighed, og vi begærer derfor ikke afstemning om dette ændringsforslag, selvom jeg erkender, at vi egentlig hellere havde set, at det ikke var stillet.

Vi beklager, at der ikke foreligger et ændringsforslag, som tager sigte på, at dommerne kan komme ind under loven. Vi finder stadigvæk, at det ville være det eneste rigtige, og det forekommer mig også, at erfaringerne fra Sverige taler i den retning. På den anden side har jeg bemærket, at udvalget har henstillet til den højtærede justitsminister — det står i betænkningen — at overveje at stille forslag om en ændring af loven om klageretten, hvorved klagerettens kompetence udvides. Jeg må erkende, at hvis klagerettens kompetence udvides, er det muligt, at den vil kunne give en tilfredsstillende eller nogenlunde tilfredsstillende sikkerhed for befolkningen på dette felt. Jeg håber, vi får en udtalelse om dette spørgsmål af den højtærede minister.

Jeg er glad for, at ministeren og udvalget har taget hensyn til det, vi påpegede ved første behandling af lovforslaget, at fristen på 3 måneder for indgivelse af klage i visse tilfælde kunne være altfor kort. Man har foreslået den ændret til et år, og det forekommer mig at være fuldt tilstrækkeligt. Jeg er glad for, at man har stillet dette ændringsforslag.

Jeg ser imidlertid ikke i betænkningen noget om — og har heller ikke hørt noget derom i den ærede ordførers tale — at man har taget hensyn til den anke, vi frem-

kom med vedrørende bestemmelsen i § 7 om, at tjenestemænd til enhver tid kan forlange, at en sag, der rejses af eller ved ombudsmanden, overgår til behandling efter de i tjenestemandslovens § 17, jfr. § 18, fastsatte bestemmelser. Naturligvis må tjenestemændene have denne ret, men det, vi gjorde opmærksom på ved første behandling, var, at det ville være rimeligt, om det udtrykkeligt blev fastslået, at ombudsmanden stadigvæk har ret til at følge sagen. Nu er det muligt, at han alligevel i praksis vil have eller få denne ret, men i så fald synes jeg dog, det burde have været præciseret i betænkningen, og jeg kunne, hvis det er meningen, at man vil give ombudsmanden en sådan kompetence, ønske en udtalelse derom.

Ellers har jeg ikke noget at sige til udvalgets betænkning og ændringsforslagene, som vi altså kan stemme for.

Jeg håber ligesom udvalgets ærede ordfører, at ombudsmandsinstitutionen må blive et værn for befolkningen, men jeg kan ligesom den ærede ordfører sige, at det afhænger i allerhøjeste grad af, hvilken person man finder til at beklæde stillingen.

Justitsministeren (Hans Hækkerup): Jeg takker udvalget for det udførte arbejde og for tilslutningen til ændringsforslagene.

Jeg har ingen bemærkninger at knytte til den redegørelse, udvalgets ærede ordfører fremkom med, udover at jeg måske var lidt ked af, at det ærede medlem betegnede det lange afsnit i betænkningen om dommerne som spidsfindigt juridisk. Det ærede medlem og jeg er jo enige om, at det er et spørgsmål, som man meget nøje må overveje, fordi vi her tangerer de grundlovs-mæssige rettigheder, der er tillagt dommerne.

Jeg vil gerne på den givne foranledning bekræfte, at også jeg anser det for nødvendigt at overveje, om der er mulighed for en udvidelse af klagerettens kompetence med det formål, at der kan indbringes klage over en dommers embedsvirksomhed under alle omstændigheder, altså ikke blot hvor der er tale om, at den pågældende har givet møde for en ret. Jeg er ligeledes enig i, at det må undersøges, om klagerettens kompetence skal udvides, hvor det drejer sig om dommerfuldmægtiges virksomhed, og hvor klage ikke kan indgives til ombudsmanden.

[Justitsministeren.]

Der er et enkelt af ændringsforslagene, jeg gerne vil knytte bemærkninger til, nemlig ændringsforslag nr. 3 til § 6, som også den ærede ordfører nævnte. Ifølge den oprindeligt foreslåede § 6 kan enhver indgive klage til ombudsmanden, og fristen for indgivelse af klage er 3 måneder, hvortil kommer bestemmelsen i § 14, stk. 2. Man har i udvalget rejst det spørgsmål, om der burde indføres den begrænsning, at den, der indgiver klagen, skal være den, som det påklagede forhold vedrører, men er enedes om kun at ændre fristen til et år.

Jeg understreger, at den sidste bestemmelse i ændringsforslag nr. 3, hvorefter enhver, som er berøvet sin personlige frihed, har ret til i lukket skrivelse at rette henvendelser til ombudsmanden, også gælder for personer, der opholder sig på kommunale anstalter, hvor iøvrigt ombudsmanden ikke kan gribe ind, idet hans område er begrænset til statens tjenestemænd og andre, der virker i statens tjeneste. Vi har imidlertid fundet det rigtigst, at også den, der er om jeg så må sige kommunalt frihedsberøvet, må have adgang til at klage til ombudsmanden, som ifølge instruksen ved, hvad han har at gøre, nemlig at henvise disse klager til det udvalg, folketinget har nedsat i henhold til grundlovens § 71, stk. 7. Hvor det drejer sig om personer anbragt i statsanstalter, om jeg må bruge det udtryk, kan ombudsmandens medvirken kræves af det pågældende udvalg, men ikke, hvor det drejer sig om kommunale anstalter.

Jeg er ganske enig i de betragtninger, den ærede ordfører sluttede med, nemlig at denne ordnings succes står og falder med, at man finder den rette mand til hvervet som ombudsmand. Det kan måske blive vanskeligt, fordi der er tale om en meget krævende opgave. Det er et helt nyt område indenfor dansk administration, der her skal bygges op fra grunden, og der vil blive stillet meget store krav til den, der som den første skal beklæde denne meget krævende post.

Jeg er også enig med den ærede ordfører i, at det bør understreges, hvad ombudsmandens opgave er. I lovens § 5 hedder det, at ombudsmanden har indseende med, om de i § 4 nævnte personer gør sig skyldige i fejl eller forsømmelse under udøvelsen af deres administrative tjeneste, og dermed er opgaven fastlagt.

Det ærede medlem hr. Aksel Larsen rejste det spørgsmål, om ombudsmanden kunne følge en sags behandling, når tjenestemanden havde forlangt den behandlet efter tjenestemandslovens § 17. Ombudsmanden kan ikke følge denne behandling af sagen under den form, at han kan gribe ind og give direktiver til den, der leder det tjenstlige forhør, men det er givet, at han her som andre steder kan gribe ind, hvor der begås fejl, jfr. forslaget § 5.

Ligesom den ærede ordfører vil jeg håbe, at loven, når den er gennemført og trådt i virksomhed, må vise sig at være til gavn for den danske befolkning. Jeg kan måske også udtrykke dette som et håb om, at loven ikke vil virke altfor generende for tjenestemændene, som vel nok alle mere eller mindre har følt, at der i gennemførelsen af denne lov måske lå nogen mistillid til deres virke, som de ikke kunne anse for begrundet.

Ordføreren (Edel Saunte): Inden debatten slutter, vil jeg gøre opmærksom på, at udvalget har modtaget ikke mindre end tre klageskrivelser vedrørende konkrete sager, idet vedkommende har ment, at udvalget fungerede som en slags ombudsmand allerede nu. Disse sager har vi ikke kunnet behandle, da det ikke har hørt under udvalgets kompetence at give sig af med den enkelte, konkrete sags behandling.

Hermed sluttede forhandlingen.

§§ 1—3, ændringsforslag nr. 1, § 4, således ændret, ændringsforslag nr. 2, § 5, således ændret, ændringsforslag nr. 3, § 6, således ændret, ændringsforslag nr. 4, § 7, således

ændret, §§ 8 og 9, ændringsforslag nr. 5, § 10, således ændret, § 11, ændringsforslag nr. 6, § 12, således ændret, ændringsforslag nr. 7, § 13, således ændret, ændringsforslagene nr. 8 og 9, § 14, således ændret, og § 15 vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling
vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Den følgende sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring i lov nr. 260 af 1. juni 1945 om tillæg til lov om rettens pleje vedrørende behandling af sager angående forræderi og anden landsskadelig virksomhed m. v. [om bortfald af ankenævnet].

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 3211; fremsættelsen findes i tidenden sp. 5148).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Edel Saunte: Dette lovforslag forekommer mig at være udtryk for, at en ond tid er ved at forsvinde. Den lovgivning, der blev gennemført den 1. juni 1945, var et resultat af besættelsen og af landsmænds svigten.

Det foreliggende lovforslag går ud på at ophæve ankenævnet, som har behandlet spørgsmål om anke og genoptagelse af disse særlige sager vedrørende forræderi og anden landsskadelig virksomhed og har også i stort omfang behandlet spørgsmål om benådninger. Efter debatten i efteråret om benådninger hørte denne arbejdsopgave op for ankenævnet, og tilbage har der kun været anke- og genoptagelsessager. Vi er nu heldigvis så nogenlunde, kan man vel sige, færdig med disse sager; det er kun ganske enkelte sager, der det sidste år er dukket op, enten som genoptagelser eller som nye sager, hvis de pågældende ikke har været her i landet eller ikke er blevet fundet tidligere. Men på et vist tidspunkt var ankenævnets arbejdsbyrde næsten overmenneskelig stor, og alle vi, der har arbejdet som forsvarere i disse sager, nærer stor beundring for dets arbejde. Vi har set, med

hvilken grundighed og samvittighedsfuldhed ankenævnet arbejdede, og vi har set de, efter min opfattelse i reglen heldige resultater, ankenævnet har opnået, og jeg vil derfor gerne her have lov at takke ankenævnets medlemmer for deres indsats.

Ninn-Hansen: Da mit partis ordfører, det ærede medlem hr. Thestrup, ikke kan være tilstede, skal jeg tilsige mit partis medvirken til gennemførelse af det foreliggende lovforslag.

Den ærede ordfører for socialdemokratiet, fru Edel Saunte, har allerede nævnt de grunde, der taler for ophævelsen af det særlige ankenævn. Behandlingen af landsforræderisager er, som også det ærede medlem sagde, heldigvis snart et overstået stadium; der kan måske endnu blive tale om genoptagelsen af enkelte sager, men det må blive i så ringe et omfang, at der ikke er nogen grund til at opretholde et særligt ankenævn. Jeg tror også, det er en fordel, at de almindelige retsplejeregler finder anvendelse i videst muligt omfang, og jeg ser derfor med glæde, at denne ændring bevirker, at de almindelige bestemmelser vedrørende anke og genoptagelse fremtidig vil finde anvendelse. Løvrigt har den højtærede justitsminister jo allerede i januar måned under den debat, der opstod i anledning af benådningerne, meddelt tinget, at ankenævnet ville blive ophævet, når dets funktionstid udløb.

Jeg skal ikke på nogen måde genoptage den lange debat, der dengang fandt sted, men vil blot i anledning af det ærede medlem fru Edel Sauntes bemærkninger om det arbejde, der er udført af ankenævnet, sige, at ingen vil benægte, at ankenævnet har udført et meget betydeligt og i høj grad påskønnelsesværdigt arbejde vedrørende både anke- og genoptagelsessager. Men den forskelsbehandling, der fandt sted i benådningstilfælde, fandt jeg og tinget ikke heldig; om der kan rettes bebrejdelse imod ankenævnet, finder jeg dog tvivlsomt; jeg tror ikke, det var rigtigt, at man i så høj grad, som man gjorde det, rettede angrebene mod ankenævnet, idet det hele tiden har været justitsministeren, der har haft ansvaret. Men med ophævelsen af ankenævnet må det være fastslået, at benådningssinstituttet skal anvendes overfor forbrydere, der har